

Sociale Veiligheid

Visie, doelen en uitgangspunten

De Vreedzame School als preventiekader

Uitgangspunt voor het beleid inzake sociale veiligheid op onze school is het programma van De Vreedzame School. De Vreedzame School is een **programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap**. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving.

Met De Vreedzame School besteden we aandacht aan basale sociale-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals je verplaatsen in een ander, op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen, openstaan voor verschillen tussen mensen, constructief conflicten oplossen, omgangsvaardigheden en verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Onze school dient ook een school te zijn waar álle kinderen zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen. Alleen dan kunnen ze leren. We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag zoals pesten te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen uit.

Ongewenst gedrag (van zowel kinderen als volwassenen) → we maken er altijd werk van!

We zijn zorgvuldig op de norm "zo doen we het hier!"

We = kinderen en volwassenen in de school. Alle kinderen zijn van ons allemaal.

Pesten

Wij spreken van **pesten** als er sprake is van:

- een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen;
- herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer leerlingen;
- verschil in macht tussen pester en gepeste.

We maken onderscheid tussen pesten en plagen. Bij **plagen** is het negatieve gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten.

We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten en een conflict. Een **conflict** is een verschil van mening of van belang (A wil dit en B wil dat). Soms ontardt een conflict in een ruzie, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan. Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Monitoring sociale veiligheid, Leerling in beeld!

De leerkracht observeert in verschillende situaties en vult de leerling in-beeld-leerkrachtobservatielijst in (groep 1 t/m 8). **Leerling in beeld** helpt om op een objectieve wijze, gestructureerd en gestandaardiseerd te observeren. Dat levert herkenbare gedragsprofielen op van de leerlingen en de groep als geheel. De leerlingen (groep 5 t/m 8) vullen de digitale vragenlijst in over het leer- en leefklimaat-, veiligheidsbeleving en de sociale vaardigheden.

Monitor sociale veiligheid

Drie categorieën met vragen zijn belangrijk voor de **verplichte monitoring**:

- Het welbevinden (WB) van de leerlingen;
- De pestbeleving (PB), waarbij leerlingen expliciet worden gevraagd naar de mate waarin ze het gevoel hebben gepest te worden;
- De veiligheidsbeleving (VB).

Dit monitoren we door twee keer per jaar door alle leerlingen in de groepen 5-8 de **vragenlijsten** van 'leerling in beeld' te laten invullen. Hiermee voldoen we aan de wettelijke eis om met een betrouwbaar en gevalideerd instrument, op een gestandaardiseerde wijze, jaarlijks te monitoren. Ook geven we een representatief beeld van de beleving van de leerlingen op dit thema.

We streven ernaar om de monitoring twee keer per jaar te laten plaatsvinden: in oktober en april. De laatste uitkomsten worden met de inspectie gedeeld.

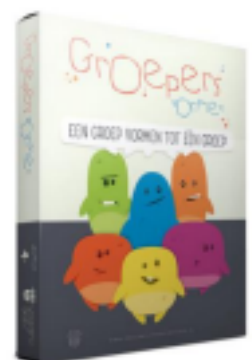
Het voorkomen van pesten en werken aan sociale veiligheid

Het uitdragen van een positieve sociale en morele norm. Gedrag wordt voor een groot deel bepaald door de sociale norm in de omgeving. Leerlingen zijn gevoelig voor de vraag: 'Wat wordt er hier van mij verwacht?' Om positief gedrag van leerlingen te stimuleren willen we expliciet een positieve sociale en morele norm uitdragen. Dit doen we onder andere door:

- de **grondwet** en het logo van De Vreedzame School hangen zichtbaar in de school;
- **directe correctie** van gedrag van kinderen dat haaks staat op de norm;
- **aanwezigheid** van de directeur en conciërge bij de ingang van de school om de leerlingen 's ochtends te begroeten, hen aan te spreken op rennen, een opsteker te geven, belangstellend te informeren, enzovoort.

De klas en school: een gemeenschap

We willen alle leerlingen het gevoel geven dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de school en de klas vormen, dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas of de school minder leuk zijn als hij of zij er niet bij is. Dit doen we onder andere door kinderen veel te laten samenwerken met verschillende leerlingen (met behulp van coöperatieve werkvormen), door samen omgangsafspraken te maken, samen te bedenken welke taken er in de klas zijn en die met elkaar verdelen. In het begin van het schooljaar besteden we veel aandacht aan de vorming van een positieve groep in alle klassen (met o.a. de lessen van blok 1 van De Vreedzame School en "Groepsvormers" van OMJS).

Investeren in de relatie met de leerlingen

We vinden het heel belangrijk dat alle leerlingen een **goede relatie** hebben met hun eigen **leerkracht**. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een gevoel van veiligheid. We vragen van onze leerkrachten dat ze investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Ieder kind moet voelen dat het er toe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. Daarom geven wij ook twee keer per dag de kinderen een hand, een box of een persoonlijke groet; 's ochtends bij binnenkomst en 's middags bij het naar huis gaan. Het eerste gesprek in onze gesprekscyclus met ouders en kinderen is het "startgesprek" waarin we elkaar leren kennen en informatie uitwisselen die relevant is voor de relatie en samenwerking betreffende het schooljaar.

Leerlingen worden mede verantwoordelijk

Als de klas een gemeenschap is, dan voelen leerlingen zich betrokken en medeverantwoordelijk voor wat er gebeurt in de klas. Bij ons op school krijgen leerlingen een stem, en leren zij die stem op een verantwoorde wijze te gebruiken. We geven leerlingen een stem om op te komen voor hun eigen belang, maar we willen ook dat ze zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het algemeen belang. We willen dat zij hun steentje bijdragen aan het algemeen belang, aan de gemeenschap. En daar zullen ze zich eerder verantwoordelijk voor voelen als ze ook echt mogen meedenken en als ze serieus worden genomen. Zo werken we met **leerling-mediators**, met een **leerlingenraad** en met **groepsgesprekken** waarin leerlingen mee mogen beslissen over zaken die hen aangaan.

Opstekers

We streven naar een positief sociaal klimaat, waarin ieder kind zich veilig voelt, waarin respect is voor elkaar en waarin iedereen makkelijk samenwerkt met iedereen. Een op het eerste gezicht eenvoudig, maar zeer belangrijk middel om hiertoe te komen is het geven van 'opstekers', of **complimenten**. In De Vreedzame School leren we iedereen heel bewust positief gedrag te benoemen in de vorm van een 'opsteker'. Als iedereen in de groep in staat is om elkaar complimenten te geven, en zo hun waardering voor elkaar uit te spreken, ontstaat er langzamerhand een steeds positievere sfeer in de groep. Daarmee ontwikkelen wij een cultuur waarin het normaal is om de nadruk te leggen op wat goed gaat. Een klimaat waarin kinderen zich gehoord, gewaardeerd en gezien voelen; het gevoel hebben dat het er toe doet dat ze er zijn!

Een grondwet: basisregels in de school

Duidelijke regels in de klas en in de school zijn van belang. Bij ons op school hebben we een grondwet: een set basisregels die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag. Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen (de belangrijkste waarden) van de school. De Vreedzame School biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Zoals eerder vermeld, is het streven met het programma van De Vreedzame School dat leerlingen:

- op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen;
- conflicten constructief kunnen oplossen;
- zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap;
- openstaan voor verschillen tussen mensen.

Deze **doelen** zijn terug te vinden in de thema's van de lesblokken, in positieve bewoordingen gevat:

1. We horen bij elkaar
2. We lossen conflicten zelf op
3. We hebben oor voor elkaar
4. We hebben hart voor elkaar
5. We dragen allemaal een steentje bij
6. We zijn allemaal anders.

Van grondwet naar groepsregels en omgangsafspraken

De regels vormen op deze manier een kader voor gewenst gedrag: **'Zo doen we het op onze school!'** Deze regels zijn vervolgens zichtbaar in de algemene ruimtes en in iedere groep. Ze staan ook op onze website en in de schoolgids. Deze basisregels vormen een soort 'kapstok' waaraan de groepsregels worden 'opgehangen'.

In de lessen van De Vreedzame School (in blok 1) wordt samen met de leerlingen gesproken over de grondwet, de eigen groepsregels en de omgangsafspraken die elke klas met elkaar wil maken om ervoor te zorgen dat het voor iedereen in de klas prettig en veilig is. De regels worden door volwassenen opgesteld, de leerlingen maken samen (omgangs)afspraken. Aan het begin van het jaar, tijdens blok 1, maakt iedere leerkracht in zijn of haar groep bekend welke groepsregels er gelden in de klas. Daarbij wordt de link gelegd met de grondwet op schoolniveau, zodat kinderen begrijpen dat de groepsregels afgeleid zijn van de grondwet. 'De grondwet geldt voor de hele school en dit zijn de regels van de groep!' Om die reden zijn de grondwetregels in iedere groep aanwezig. Vervolgens wordt in elke groep samen met de leerlingen omgangsafspraken gemaakt en op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo DOEN we het in onze groep'. Ouders worden hiervan op de hoogte gebracht door middel van een foto van deze poster op Klasbord.

Aanleren en handhaven van gedragsregels

Met het opstellen van gedragsregels zijn we er nog niet. Gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, moet vrijwel altijd worden aangeleerd. Dus, zeker bij jonge leerlingen, oefenen we de gedragsregels met de hele klas. Maar het opstellen van regels en het aanleren van het bijbehorende gedrag is op zich ook nog niet voldoende. Het handhaven van regels vraagt ook iets aan gedrag van de leerkracht (of andere volwassenen in de school). Bijvoorbeeld:

- model gedrag vertonen;
- leerlingen herinneren aan de regel;
- leerlingen bevragen als ze zich toch niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het vervolgens wel doen;
- met de leerlingen meelopen, of boven of beneden staan kijken op de trap;
- leerlingen aanspreken die zich niet aan de regel houden.

Om het naleven van gedragsregels te bevorderen, is het tevens van belang dat:

- alle leerkrachten in de klassen (indien nodig) regelmatig terugkomen op een of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben door de gedragsinstructie in de klas te herhalen;
- alle medewerkers in de school helpen bij het toezicht houden op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt.

Bij het overtreden van de regels: zinvol straffen

Er zullen altijd situaties zijn waarbij leerlingen de regels overtreden en zich niet houden aan afspraken. Bij ernstige overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen of straffen nodig. We zijn ons er echter ook van bewust dat straffen niet altijd leidt tot de gewenste gedragsverandering, eerder tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Het bezwaar hiervan is dat de leerling niet zelf nadenkt, niet reflecteert op zijn of haar eigen gedrag en op alternatieven voor dat gedrag. Er zijn enkele voorwaarden voor een 'zinvolle' straf, een straf die wel kan leiden tot verandering van gedrag. Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening worden gehouden met de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie:

- **Relatie:** we spreken de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. We laten zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. We helpen hem of haar de fout te herstellen.
- **Autonomie:** We zorgen ervoor dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het maken van een plan en het uitvoeren van dat plan.
- **Competentie:** We gaan ervan uit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt en die ook uitvoert. En we laten onze waardering blijken als dat lukt.

Een ander belangrijk aspect van een 'zinvolle' straf is **eigenaarschap**. Straffen kunnen tot gedragsverandering leiden als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem en vervolgens zelf wil nadenken over de oplossing ervan. We steken dus eerst tijd en energie in het bewust maken van de leerling dat het vooral zijn of haar probleem is. Daarna kan de leerling gevraagd worden of hij of zij er iets aan wil doen en indien dat het geval is, luidt de vraag: 'En hoe denk je het op te lossen?' De 'straf' zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

Herstel(gesprekken)

We zorgen altijd voor herstel van de "schade" en van de relatie;

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op dat moment en hoe denk je er nu over?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd, benadeeld, en hoe?
- Hoe zorgen we ervoor dat iedere betrokkene zijn kant van het verhaal kan laten horen?
- Wat is nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

CiCo-methode

De "Check-In-Check-Out" methode wordt in incidentele, individuele situaties gebruikt. Een leerling stelt hierbij eigen doelen op, krijgt per doel en tijdvak hier punten voor en bedenkt bij het behalen van voldoende punten een (groeps-)beloning. CiCo zetten we bijvoorbeeld in bij hardnekkige problemen bij gedrag, werkhouding. Ouders zijn aanwezig bij de uitleg van de werkwijze en de doelen. De CiCo-kaart gaat dagelijks mee naar huis en wordt ondertekend door ouders. Inchecken (voor aanvang van de schooldag) en uitchecken (na afloop van de schooldag) zal in vrijwel alle gevallen gedaan worden bij de directie.

Ingrijpen bij plagen

We zijn attent op plaagsituaties in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan gemakkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

Ingrijpen bij pesten

De stappen die wij doorlopen bij pestgedrag:

Stap 1

Leerlingen lossen een ruzie/pesterij zelf (en samen) op. In de gehele school hanteren wij de volgorde:

“stop, hou op, dit wil ik niet”

“stop, hou op, dit wil ik niet anders ga ik naar de juf/meester”

“stop, hou op, ik ga nu naar de juf/meester!”

Stap 2

Als het zelfstandig oplossen niet lukt, vraagt een kind hulp van de leerkracht. Indien leerlingen te boos zijn om met elkaar te praten, worden zij even uit elkaar gehaald om tot rust te komen.

Vervolgens gaat de leerkracht met beide partijen in gesprek en wordt er naar elkaar geluisterd.

Excuses worden uitgesproken in het bijzijn van de leerkracht. Samen wordt gezocht naar oplossingen en onderlinge afspraken.

Stap 3

Bij herhaling van ruzie of pesterijen volgen er sancties die in een gesprek met de leerling worden besproken. Hiermee houden kinderen zelf verantwoordelijkheid over de situatie en de eventuele sancties. Er kan gebruik worden gemaakt van beloningskaarten, een (tijdelijke) andere werkplek, uitsluiting van een gezamenlijke activiteit of een extra opdracht die samenhangt met de ruzie of pesterij.

→ **Een, tijdelijke, andere werkplek** wordt als interventie ingezet als de rest van de groep last heeft van het gedrag van een leerling. De leerkracht kiest er dan voor de groep door te laten werken/spelen of instructie te geven en deze ene leerling af te zonderen. Er wordt een tijd afgesproken en werk meegegeven. Deze interventie kan worden toegepast in groep 1 t/m 8.

Stap 4

Bij herhaling van pesterijen of ruzies wordt er op een breder vlak in de klas aandacht besteed aan een vergelijkbare situatie. In deze stap kan een keuze gemaakt worden tussen een confronterende en niet-confronterende methode: niet confronterend (no blame) bij onderhands pesten: in algemene zin wordt gesproken over onderwerpen als mensenrechten, kindermishandeling, oorlog en vrede. Een confronterende manier moet worden gekozen als kinderen openlijk worden gepest, fysiek of mentaal. Hierbij wordt in een klassengesprek gesproken over pesten en worden er samen regels afgesproken waar iedereen zich aan houdt.

Stap 5

Bij herhaling van pesterijen of ruzies worden ouders op de hoogte gebracht van zowel de dader als het slachtoffer en ingeschakeld om hun kind(eren) te ondersteunen en te helpen bij het oplossen van het probleem. In het nationaal pestprotocol wordt gesproken over de vijfsporenaanpak, waarbij alle betrokken partijen deelnemen aan de oplossing van het probleem: hulp aan de leerkracht, de pester, het gepeste kind, de zwiiggende middengroep en de ouders.

Bij het uitblijven van een positieve gedragsverandering van de pester hanteren wij de volgende aanpak:

→ Bij schelden met geaardheid en/of ziektes of fysiek geweld zal er een time-in plaatsvinden bij de directie. Bij afwezigheid van directie kan deze time-in ook plaatsvinden bij de intern begeleider of bij een andere leerkracht. Deze time-in duurt een kwartier. Ouders worden op de hoogte gebracht en na schooltijd zal er een gesprek plaatsvinden. Dit incident en de time-in worden geregistreerd in ons leerlingvolgsysteem. Bij een ernstig incident of het uitblijven van een positieve gedragsverandering kan ook overgestapt worden naar het protocol schorsing en verwijdering. Dit gaat in overleg met de directie.

Omgaan met discriminatie en racisme

DKC De Kleine Kapitein wil een school zijn waar geen plek is voor discriminatie op basis van ras, religie, geslacht, afkomst, een handicap of seksuele geaardheid. Daltonschool de Kleine Kapitein is gelijk toegankelijk voor alle kinderen en volwassenen. Discriminatie is niet toegestaan in de omgang met elkaar, en niet in de activiteiten en onderwijsprogramma's van de school. Om met elkaar een echte schoolgemeenschap op te bouwen, moeten verdraagzaamheid en respect voor elkaar centraal staan op onze school, waar een groot percentage van de leerlingen en ouders van niet-Nederlandse of gemengde achtergrond is. Medewerkers, leerlingen en ouders zijn respectvol tegen iedereen die op de school werkt en/of leert.

- Medewerkers, leerlingen en ouders reageren alert op ongewenst gedrag.
- Ongewenst gedrag wordt altijd aan de orde gesteld: door betrokkene zelf rechtstreeks aan te spreken, of door hulp in te schakelen.

Bij overtredingen of ongewenst gedrag met betrekking op bovenstaande doorlopen wij de stappen zoals beschreven bij pesten (met uitzondering van stap 1) en zullen met nadruk het voorval met ouders bespreken. Daarnaast maken we ervaren discriminatie bespreekbaar. Dat kan in de klas, maar ook tijdens een bijeenkomst met personeel. Hierbij stimuleren we leerlingen om verschillende waarden uit te wisselen. Wat maakt hen tot wie ze nu zijn? Waar staan ze voor? Discriminatie aan de orde stellen in de klas is niet altijd makkelijk. Noodzakelijk is het wel. Niet alleen omdat discriminatie verboden is, maar ook omdat ervaren discriminatie soms heel ongrijpbaar is.

Digitaal communiceren / pesten

Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om kinderen leren om te gaan met sociale media, en dat we kinderen opvoeden tot digitaal burger. In het kader van De Vreedzame school besteden we vanaf groep 5 geregeld aandacht aan online communiceren.

Vanaf het moment dat telefoons een rol gaan spelen in de groep gaat de groepsleerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan. Mobiele telefoons en smartwatches worden bij aanvang van de schooldag altijd in het kastje van het bureau van de leerkracht gelegd. Deze krijgen de leerlingen op het schoolplein aan het einde van de schooldag weer terug. Online (chat-)gesprekken, groepschats en/of spelletjes worden niet op school of onder schooltijd gevoerd of gespeeld. Wij raden ouders aan altijd mee te kijken en mee te lezen op de telefoon van hun kinderen. Leerkrachten hebben geen zicht op wat er online en buiten schooltijd gebeurt, ouders zullen dit als eerste moeten oppakken, echter als het de klas in komt bespreekt de leerkracht dit met de betrokkenen.

Stuurgroep DVS

De **taakomschrijving** van de stuurgroep Vreedzame School ziet er als volgt uit:

- Ontwikkelen, actualiseren en levend houden van beleid en aanpak m.b.t. burgerschap/De Vreedzame School binnen het curriculum en het sociaalpedagogische klimaat van de school.
- Adviseren bij de keuze, aanpak en implementatie van nieuwe methodes en/of materialen of software op het terrein van burgerschap/De Vreedzame School.
- Op verzoek fungeren als vraagbaak en luisterend oor voor collega's, ondersteunen van beginnende collega's op het betreffende vakgebied, bieden van klassenconsultatie en nabespreking.
- Draagt bij aan de versterking van de inhoudelijke kennis en didactiek in het team op het vakgebied.
- Bewaken van de kwaliteit van de uitvoering van De Vreedzame School.
- Zorg dragen voor afname kwaliteitszorginstrument Vreedzaam (waaronder Vragenlijst Groepsklimaat, Veiligheidsthermometer, Borgingsinstrument).

- De Vreedzame School agenderen in de teamvergaderingen.
- Fungeren als contactpersoon voor De Vreedzame Wijk.
- Organiseren ouderbijeenkomsten rondom De Vreedzame School.
- Verzorgen van de nieuwsbrieven voor ouders over De Vreedzame School.
- Het zorg dragen voor de zichtbaarheid van De Vreedzame School in lokalen, gangen en andere plekken in en om het gebouw.
- Verzorgen van de jaarlijkse mediatorentraining.
- Fungeren als contactpersoon voor de leerlingmediatoren; regelmatig evalueren met mediatoren.

Ouders betrekken bij het veiligheidsbeleid

Middels de gebruikelijke organen; **OuderRaad en MedezeggenschapsRaad**, zorgen wij voor een gedragen en gedeeld beleid. Ouders die hierin zitting nemen vertegenwoordigen een achterban en kunnen deze raadplegen. Daarnaast wordt er jaarlijks een ouderavond georganiseerd in het kader van de Vreedzame School en de sociale veiligheid op school.